

Важливо зазначити, що однією з ключових можливостей ІІІ є його здатність виявляти приховані зв'язки та залежності в даних. Ці "невидимі ланки" можуть представляти непередбачені взаємодії або впливи між компонентами екосистеми, які важко або неможливо побачити за допомогою традиційних методів дослідження. Завдяки здатності виявляти невидимі зв'язки та обробляти великі обсяги даних, ІІІ може допомогти сформулювати нові гіпотези та зробити відкриття, які раніше не були можливими. Це може призвести до кращого розуміння того, як працюють екосистеми, а також до розробки нових стратегій збереження та управління навколишнім середовищем. Ще одним напрямком використання результатів є використання технологій ІІІ в освітній сфері майбутніх спеціалістів-екологів, студентів та викладачів. Важливо використовувати ІІІ відповідально та етично в екологічних дослідженнях, щоб гарантувати, що він використовується для збереження та захисту довкілля.

Список використаних джерел

1. A synergistic future for AI and ecology / B. A. Han et al. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2023. Vol. 120, no. 38. URL: <https://doi.org/10.1073/pnas.2220283120> (date of access: 26.05.2024).
2. How AI can help the world fight wildfires. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2022/05/how-ai-can-help-the-world-fight-wildfires/>.
3. Олексюк О. Р. Реалізація STEM-проектів на основі технологій штучного інтелекту. *Інноваційні практики наукової освіти* : матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 6–12 грудня 2023 року). – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. С.575-580.
4. Олексюк О.Р., Вітенко І.М. Цифрові інструменти вчителя для формування екологічної компетентності учнів Біорізноманіття України в контексті сучасних природних умов середовища: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., (Тернопіль, 04-05 червня, 2020) [ред.кол. : В.Черняк (відп.ред.) та ін.] ; Тернопільський ОКІППО. – Тернопіль: Вид. центр ТОКІППО, 2020 – С.177-179

Онук Л. Л., к.біол.н., завідувач відділу
фітосозології, *Кременецький ботанічний сад*

РОСЛИННИЙ ПОКРИВ УРОЧИЩА «ПОКАЯННА ГОРА» (С. КОМАРИН КРЕМЕНЕЦЬКИЙ РАЙОН ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ)

Анотація. Представлено результати геоботанічних обстежень урочища «Покаянна гора» (Кременецький р-н Тернопільська обл.). Рослинний покрив представлений злаково-різнотравними остепненими луками класу *Festuco-Brometea* Br.-Bl. et Tx. ex Soo 1947. У флористичному складі відмічено 72 види рослин. Подано созологічний аналіз та визначено природоохоронні та господарські цінності даної території, яку запропоновано взяти під охорону.

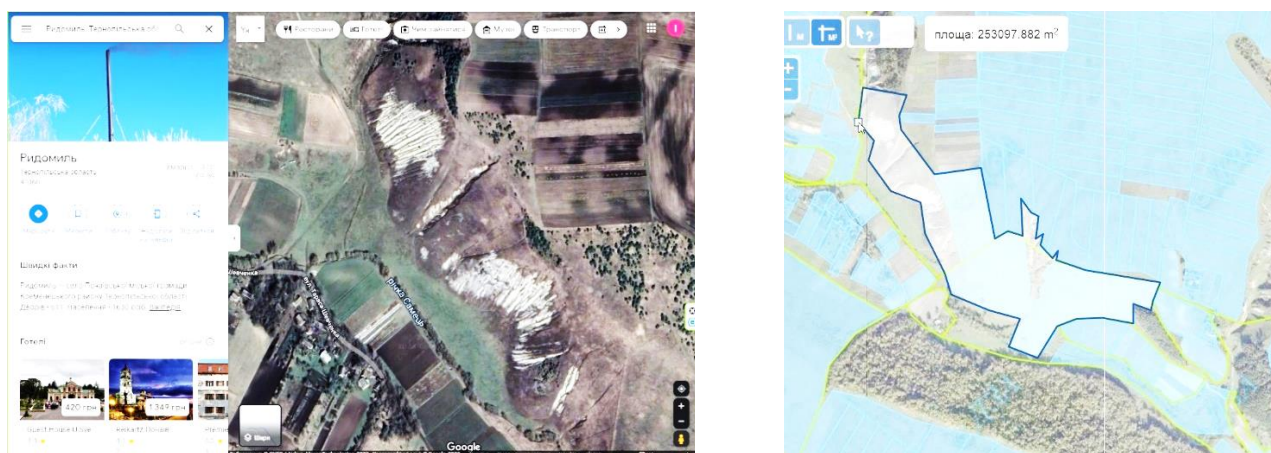
Ключові слова: охорона природних середовищ, оселища, рослинний покрив, рідкісні види.

Відповідно до Оселищної концепції [1], ідея збереження біорізноманіття як фундаментальної властивості живого, спричинила необхідність обґрунтування нових підходів до реалізації практичних засад охорони природи, які забезпечили б збереження сталості умов середовища за неминучого нині збільшення антропогенного впливу на природне довкілля й подальшої трансформації ландшафтів. Серед зазначених у Додатку І Директиви ради «Про охорону природних середовищ існування та дикої флори і фауни» [2] типів природних середовищ існування, охорона яких вимагає їх визнання як спеціальних природоохоронних зон, магістральне місце займають кальцефільні біотопи

Досліджена ділянка розташована у 2-х кілометрах на південний схід від с.Залісці Вишнівецької селищної територіальної громади поблизу с. Комарин Почаївської міської громади Кременецького району Тернопільської області і знаходиться у межах координат: 49°57'00.1"N 25°36'35.3"E; 49°56'42.5"N 25°36'47.1"E. Під час експедиційних досліджень у липні 2022 р. нами обстежено схили пагорбів правого берега річки Самець – правої притоки р. Іква, які характеризуються специфічним ландшафтом та рослинними угрупованнями кальцефільних видів. Поверхня представлена крутосхилами західної експозиції завширшки 85-175 м і протяжністю у південно-західному напрямку на 615 м (рис. 1-2).

Ґрунтовий покрив утворений переважно еродованими дерново-карбонатними ґрунтами, які підстеляються крейдою. Місце цікаве не лише значними ділянками своєрідної рослинності на карбонатних ґрунтах, а й ентомофауною та рельєфними особливостями.

Рослинний покрив представлений злаково-різнотравними остепненими луками класу Festuco-Brometea Br.-Bl. et Tx. ex Soo 1947. У флористичному складі відмічено 72 види. Домінантами травостою виступають цибуля гірська (*Allium lusitanicum* Lam.), лещиця пучкувата (*Gypsophila fastigiata* L.), заяча конюшина Шиверека (*Anthyllis vulneraria subsp. polyphylla* (DC.) Nyman, p.p.), самосил передгірський (*Teucrium montanum subsp. montanum*) – рідкісні види у флорі Тернопільщини, а також перстач піщаний (*Potentilla incana* G.Gaertn., B.Mey. & Scherb.), щедринець звичайний (*Cytisus nigricans* L.), пирій середній (*Thinopyrum intermedium* (Host) Barkworth & D.R.Dewey).

Рис.1. Геолокація ділянки з вказаними розмірами та площею, яку пропонується до заповідання.

З інших рідкісних видів трапляються регіонально рідкісні: осока низька (*Carex humilis*), гусимець пужниковий (*Pseudoturritis turrita* (L.) Al-Shehbaz), шавлія поникла (*Salvia nutans* L.), гадючник звичайний (*Filipendula vulgaris* Moench.). З дереватних видів поодинокі зростають сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.), заввишки до 1,5 м, шипшина (*Rosa canina* L.) та невисокі (<1 м) екземпляри груші (*Pyrus communis* L.).

Созологічний аналіз:

Оселища: T1.3 Лучні степи T1.3.1 Лучні степи на рендзинах Meadow steppes on calcareous soils (rendzina) EUNIS: E1.23: Meso-xerophile subcontinental meadow-steppes (Cirsio-Brachypodion) / Мезо-ксерофільні субконтинентальні лучні степи (Cirsio-Brachypodion). **Резолюція 4 Бернської конвенції:** E1.2 Perennial calcareous grassland and basic steppes / **Багаторічні трав'яні кальцифітні угруповання та степи** [3].

Додаток I Оселищної Директиви [2]: 6210 Semi-natural dry grasslands and scrubland facies on calcareous substrates (Festuco-Brometalia) (*important orchid sites) / **Напівприродні ксерофітні трав'яні угруповання й чагарникові фації на вапнякових субстратах** (Festuco-Brometalia) (*оселища, важливі для орхідних),

UkrBiotop: E2.112 Угруповання *Carex humilis* центральноєвропейського типу на сухих збагачених карбонатами ґрунтах (рендзинах) [4];

E2:121 Угруповання *Carex humilis* лісостепової зони на сухих збагачених карбонатами ґрунтах;

Рис.2. Вигляд на «Покаянну гору».

Зелена книга України: 102. Угруповання формації осоки низької (*Cariceta humilis*) [5];

Аутсоцологічний статус: 6 регіонально рідкісних, у т. ч. 3 ендемічних види, 1 – релікт.

Пріоритет охорони – збереження середовищ існування дикої флори і фауни.

Дана місцевість, крім природоохоронного значення характеризується іншими наступними цінностями:

- еколого-освітня (поєднання агроландшафтів з лісовим та степовим екосистемами),
- ботанічна (територія репрезентує широке фіторізноманіття лучно-степових ділянок),
- навчальна (проведення уроків, екскурсій для демонстрації високого біорізноманіття у порівнянні з монокультурами),
- рекреаційна (місце відпочинку),
- ландшафтна (високий коефіцієнт географо-естетичної цінності ландшафтів $K_{гецл} = 1,5$),
- культурна (традиційне місце відвідування жителями),
- естетична (висока естетичної оцінки території (ЕОТ=26 балів)),
- військово-тактична (полягає у тактичній перевазі висоти над суміжними пониженими територіями),
- ресурсна (може бути генетичним резерватом цінних лікарських, медоносних та інших культур).

Таким чином, відповідно до Додатку I Оселищної Директиви ЄС (2014 р.) Резолюції №4 Бернської конвенції (1996 р.) [3], що використовуються для визначення ділянок мережі ЄС Натура 2000, пунктів 2, 4 «Положення про Зелену книгу України» [5], перебування на певній території угруповання Зеленої книги є підставою для оголошення її особливо охоронюваною.

З огляду на вищезазначене до Тернопільської ОВА подано клопотання щодо створення ботанічного заказника місцевого значення «ПОКАЯННА ГОРА» на території Вишнівецької селищної територіальної громади Кременецького району Тернопільської області з метою охорони та збереження у природному стані оселищ рідкісних та зникаючих видів рослин, місць оселення корисної ентомофауни, орієнтовною площею території проектного заказника – 25,31 га та запропоновані наступні заходи: помірний випас, випасання великої рогатої худоби на сусідніх лучно-степових ділянках з метою уникнення заростання прилеглих ділянок, сінокосіння, видалення самосіву дерев та кущів, за необхідності контрольоване випалювання, контроль за поширенням чужорідних видів рослин.

На жаль, громада відхилила клопотання про створення природоохоронної ділянки і даним ландшафтам загрожує можливе знищення через природне та штучне заліснення, терасування схилів, розробку кар'єрів та видобуток крейди, неконтрольоване випалювання у весняний період, експансії чужорідних видів, перевипас тощо.

Список використаних джерел

1. Оселищна концепція збереження біорізноманіття: базові документи Європейського Союзу / Ред. О.О. Кагало, Б.Г. Проць. Львів: ЗУКЦ, 2012. 278 с.

2. ДИРЕКТИВА РАДИ 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 року «Про охорону природних середовищ існування та дикої флори і фауни» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987_004-92#Text

3. Тлумачний посібник оселищ Резолюції №4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони. / А. Куземко, С. Садогурська, О. Василюк. Київ, 2017. 124 с.

4. Національний каталог біотопів України. За ред. А.А. Куземко, Я.П. Дідуха, В.А. Онищенко, Я. Шеффера. – К.: ФОП Клименко Ю.Я., 2018. 442 с.

5. Зелена книга України/ за. ред. Я. П. Дідуха. Київ: Альтерпрес, 2009. 448с.